

Ukázka integrace tematických okruhů průřezových témat do vzdělávacích oborů

Gymnaziální vzdělávání

Vzdělávací obor: Český jazyk a literatura	Průřezové téma: Osobnostní a sociální výchova (OSV)
Tematický okruh: Jazyk a jazyková komunikace	Tematický okruh: Sociální komunikace
Očekávaný výstup z RVP G Žák: ➤ v mluveném projevu ovládá zásady spisovné výslovnosti a pro účinné dorozumívání vhodně užívá zvukové prostředky řeči (modulace síly, výšky hlasu a tempa řeči; umístění přízvuků a pauz, správné frázování) ➤ v mluveném projevu vhodně užívá nonverbálních prostředků řeči ➤ při tvorbě vlastního textu mluveného i psaného využívá základní principy rétoriky	Doporučený očekávaný výstup Žák: ➤ dekoduje verbální a neverbální komunikaci ➤ reflektuje své komunikační chování a dovednosti a vytváří svůj komunikační styl ➤ vybírá efektivní komunikační prostředky pro různé situace
Integrovaný výstup na úrovni školy	
Žák: ➤ připraví a realizuje kratší mluvený projev, vhodně při tom užívá verbálních i nonverbálních prostředků řeči	
Výuková situace Mluvní cvičení je realizováno ve všech ročnících gymnázia v průběhu celého školního roku. Na začátku školního roku se učitel se žáky dohodne na pravidlech mluvního cvičení: délka (zpravidla 3 – 5 minut) způsob zadávání témat (zadáva učitel, učitel nabídne témata k výběru, žák si vybere téma samostatně, ...) způsob realizace (učitel zopakuje se žáky zásady mluveného projevu – upozorní na vhodný výběr jazykových prostředků vzhledem k dané komunikační situaci, spisovnost projevu, vhodnou volbu nonverbálních prostředků, ...). V průběhu školního roku, zpravidla jednou týdně na začátku hodiny českého jazyka a literatury, konkrétní žáci svůj projev realizují. Po dokončení mluvního cvičení následuje společné hodnocení výkonu žáka. Jeho spolužáci mají za úkol zhodnotit mluvní cvičení ze tří hledisek: 1. z hlediska obsahového, 2. jazykovou stránku projevu, 3. z hlediska neverbální komunikace. Autor mluvního cvičení má možnost se k hodnocení vyjádřit, zhodnotit svůj výkon sám. V závěru učitel hodnocení shrne. Závěry je vhodné využít k dalšímu osobnostnímu rozvoji žáka (návlek slabších dovedností, odstranění zlovyků, rozvoj mimořádných schopností apod. ještě v této či v dalších hodinách). Pozn. Témata mluvního cvičení učitel zadává tak, aby odpovídala věku žáků; jejich zájmům. Osvědčilo se nám propojovat témata mluvního cvičení s učivem realizovaným v literárních hodinách nebo v hodinách společenskovědních předmětů. Vhodně zvoleným tématem je tak možné realizovat v rámci OSV i další očekávané výstupy.	

Ve výukové situaci je rozvíjena klíčová kompetence komunikativní.

Kritérium pro hodnocení

Žák uplatní kreativní přístup při tvorbě i realizaci mluveného projevu, vhodně volí výrazové prostředky, projev realizuje v souladu se zásadami spisovné výslovnosti, vhodně využije zvukových i nonverbálních prostředků řeči, udržuje s posluchači kontakt, jeho projev je sdělný

Na zpracování ukázky se podíleli: Mgr. Iveta Dlouhá (Biskupské gymnázium, Žďár nad Sázavou), Mgr. Simona Šedá (VÚP), Doc. PhDr. Josef Valenta, CSc. (Katedra pedagogiky FF UK Praha)

Ukázka integrace tematických okruhů průřezových témat do vzdělávacích oborů

Gymnaziální vzdělávání

Vzdělávací obor: Občanský a společenskovědní základ	Průřezové téma: Osobnostní a sociální výchova (OSV)
Tematický okruh: Občan a právo	Tematický okruh: Morálka všedního dne
Očekávaný výstup z RVP G Žák: ➤ objasní, v čem spočívá odlišnost mezi morálními a právními normami, odůvodní účel sankcí při porušení právní normy	Doporučený očekávaný výstup Žák: ➤ charakterizuje svoje pojetí morálního a amorálního chování v souvislosti s vlastní hierarchií hodnot
Integrovaný výstup na úrovni školy	
Žák: ➤ objasní, v čem spočívá odlišnost mezi morálními a právními normami, rozhodne, které jednání porušuje právní a které mravní normu, odůvodní účel sankcí při porušení právní normy	
Výuková situace	
1. v úvodní části hodiny se žáci s pomocí vyučujícího pokusí formulovat, co to je právo, právní norma 2. žáci uvažují, zda vedle právních norem existují ve společnosti ještě jiné normy, které upravují vztahy mezi lidmi – společenské, morální, náboženské 3. společná diskuse o tom, co mají právní a morální normy společné a v čem se naopak odlišují 4. práce ve dvojicích či trojicích – každá skupina se pokusí podle instrukcí učitele najít alespoň jeden příběh ze svých vlastních životů, který s dodržováním či porušováním právních norem či morálních hodnot úzce souvisí. Na základě předchozí diskuse a na základě svých znalostí a zkušeností se pokusí na konkrétních situacích posoudit, zda jednání osob v příběhu/příbězích je morální či nemorální, protiprávní či v souladu s právem. 5. skupiny seznámí se svým příběhem ostatní, odpoví na zadané otázky, vyslechnou názory ostatních a argumentují svá stanoviska 6. práce ve skupinách – každý žák na základě své vlastní obecné zkušenosti i na základě zkušenosti z předcházejících aktivit ostatním členům skupiny sdělí svůj vlastní názor na to, kde je pro něj hranice „morálního a nemorálního“ jednání. 7. práce s celou třídou – závěrečné shrnutí: Proč se říká, že právo je minimum morálky? Jsou některé morální normy součástí právních norem? Je možné, aby se právo dostalo do rozporu s morálkou? (žáci se pokouší své názory doložit příklady)	
Ve výukové situaci jsou rozvíjeny klíčové kompetence k řešení problémů, sociální a personální, občanská.	
Kritérium pro hodnocení	
Žák na konkrétních příkladech rozlišuje projevy morálního, amorálního a protiprávního jednání.	

Na zpracování ukázky se podíleli: Mgr. Iveta Dlouhá (Biskupské gymnázium, Žďár nad Sázavou), Mgr. Simona Šedá (VÚP), Doc. PhDr. Josef Valenta, CSc. (Katedra pedagogiky FF UK Praha)

Ukázka integrace tematických okruhů průřezových témat do vzdělávacích oborů

Gymnaziální vzdělávání

Vzdělávací obor: Občanský a společenskovědní základ	Průřezové téma: Osobnostní a sociální výchova (OSV)
Tematický okruh: Úvod do filozofie a religionistiky	Tematický okruh: Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti
Očekávaný výstup z RVP G Žák: ➤ objasní podstatu filozofického tázání, porovná východiska filozofie, mýtu, náboženství, vědy a umění k uchopení skutečnosti a člověka	Doporučený očekávaný výstup Žák: ➤ poznává své kvality a nedostatky v oblasti emocí a chování
Integrovaný výstup na úrovni školy	
Žák: ➤ uvede, odkud pramení filozofické tázání a jednotlivé prameny objasní, vysvětlí, jakou roli hrají změny v lidském životě	
Výuková situace 1. V úvodu hodiny jsou žáci seznámeni s podstatou filozofie a filozofického tázání, rozliší, co je a co není filozofickou otázkou. 2. Prameny filozofování: skupinová práce s pomocí pracovního listu, žáci mají na základě textu a otázek určit základní prameny filozofování: a) text Benyovského, rozlišení přirozeného a teoretického životního postoje – žáci vysvětlí dva různé přístupy k vnímání světa, svět známý, jistý x svět otázek (filozofie – problematizace zdánlivě "samozřejmého"); Co současný člověk může vnímat jako samozřejmé, jisté a neměnné a naopak? Jakou roli hrají změny v lidském životě? Každý žák si pojmenuje 3 jistoty a 3 nejistoty svého života. Po vzájemné diskusi o osobních jistotách a nejistotách si žáci vyberou podle klíče, který si sami zvolí 3 jistoty a 3 nejistoty za skupinu a svůj výběr zdůvodní. b) diskuse se žáky o jistotách a nejistotách v našich životech – z hlediska OSV je žádoucí, aby se diskuse netýkala pouze jistot a nejistot obecně („filozofické“ učivo), ale aby skýtala prostor i pro osobní zkušenosti žáků (jak zacházím se svými jistotami a nejistotami, čím pro mě jsou, jak a v závislosti na čem se proměňují, překonávám je – pokud ano, jak apod.) c) text Aristotelův o počátcích filozofie – žáci vyvodí první pramen filozofování (údiv); cesta od mýtu k rozumu d) Karl Jaspers použil pro okamžiky "prolamujícího tázání", kdy svět, který člověk prožívá, náhle ztrácí svoji samozřejmost a blízkost a vynořuje se nejistota, pochybnost a intenzivní potřeba "skutečného vědění", pojem "mezní situace" - diskuse - Co takovými mezními situacemi může být? Jak může prožitek takové situace změnit člověku život?, žáci vyvodí druhý pramen filozofování (nejistota) e) text Descartův a Husserlův – třetí pramen filozofování (pochybnost) 3. Shrnutí základních pramenů filozofování. Ve výukové situaci je rozvíjena klíčová kompetence k řešení problémů, sociální a personální.	
Kritérium pro hodnocení	

Žák charakterizuje základní prameny filozofování.

Na zpracování ukázky se podíleli: Mgr. Iveta Dlouhá (Biskupské gymnázium, Žďár nad Sázavou), Mgr. Simona Šedá (VÚP), Doc. PhDr. Josef Valenta, CSc. (Katedra pedagogiky FF UK Praha)

Příloha: Pracovní list
PRAMENY FILOZOFOVÁNÍ

Na základě textů a otázek se pokuste vyvodit, kde pramení filozofické tázání:

1.
2.
3.

A.

„V rámci přirozeného životního postoje, tzn. zařizování, obstarávání v jeho proměnných způsobech je nám vždy nějak samozřejmě dán význam věcí, se kterými se setkáváme. Vždy již známe věci svého nejbližšího okolí, víme, co je stůl, strom, a nijak nepotřebujeme při setkání s něčím takovým znovu přemýšlet, co to je za věc, abychom zvládli své chování vůči ní, její užívání a ošetřování. Takto je pro nás okno něčím, co lze otevřít, automobil strojem, kterým lze někam dojet a vůči kterému je nutno se nějak chovat, nějak ho ošetřovat atd. Tyto významy, jež přísluší věcem v rámci našeho každodenního, přirozeného životního postoje, jsou významy věcí, jako užívaných věcí. Věci pro nás mají primární význam něčeho, co je různým způsobem k dispozici našemu užívání a orientování se ve světě, jejich významy jsou nějak k nám vztaženy. ... Znalost povahy (významů) věcí je v rámci přirozeného postoje, tzn. každodenního jednání, bezděčná, bezprostřední, netematická, nevýslovná, má charakter zvyklosti a zabydlenosti. ... Hovoří-li se o tom, že filosofie vyrůstá z „údivu“, má se tím na mysli to, že „teoretický postoj“ vyrůstá jako problematizování samozřejmých každodenních a v každodenním životě užitečných a fungujících představ, tzn. že nějakou formou klade otázku, „co“ jsou (věci, svět) je.“ Benyovszky, L.

Na základě textu určete, jakými způsoby člověk vnímá svět.

Co současný člověk může vnímat jako samozřejmé, jisté a neměnné a naopak? Jakou roli hrají změny v lidském životě?

Dohodněte se ve skupině na 3 jistotách a 3 nejistotách vašich životů, rozhodnutí odůvodněte.

B.

"Lidé totiž počínali filozofovati, jakmile shledali to a ono nápadným. Z počátku se divili případům dosti všedním; ponenáhlu však postoupili k záhadám důležitějším, například k proměnám měsíce, slunce a hvězd a vůbec k původu vesmíru. Záhadným a nápadným jeví se tu býti, co není

posud prozkoumáno, pročez filozofie stýká se s bájeslovím, neboť to záleží ze samých divů. Kdo se tedy dal do filozofování, aby vybědl z nevědomosti, pěstoval patrně vědu pro poučení a nikoliv pro nějaký užitek." Aristoteles

Tento text vám pomůže určit první pramen filozofování.

C.

Karl Jaspers používá pro okamžiky "prolamujícího tázání", kdy svět, který člověk prožívá, náhle ztrácí svoji samozřejmost, důvěrnou blízkost, vynořuje se nejistota, pochybnost a intenzivní potřeba "skutečného vědění", pojem "**mezní situace**".

Co takovými mezními situacemi může být?

Jaký je druhý pramen filozofování?

D.

„Protože jsme přišli na svět jako děti, a dříve než jsme začali používat svůj rozum, rozdílně jsme usuzovali o smyslových věcech a mnohé předsudky nám zabraňují poznat pravdu. Zdá se, že se jich nemůžeme zbavit jinak, než že se jednou v životě rozhodneme pochybovat o všem, v čem se objeví co jen nejmenší podezření nejistoty.“ Descartes

„Každý pro sebe a v sobě začínáme tedy znovu s rozhodnutím filosofů počínajících radikálně: vyřadit zprvu všechna přesvědčení, jež pro nás doposud platila, ...“ Husserl

Na základě textů určete ještě třetí pramen filozofování.